תורה אור

ואימא חדא חדא כדכתיבא, דא"כ ליכתבינהו רחמנא בחדא? כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבא, מהדדי ילפי, וכיון דילפי מהדדי כמאן דכתיב בחדא דמי, והא לא דמיא להדדי (סימן פל"ט ס"ף התרא"ה) עיר הנדחת להנך תרתי לא דמיא שכן ממונן פלט ע"ז להנך תרתי לא דמיא שכן בסייף עדים זוממין להנך תרתי לא דמיא שכן צריכים התראה? בהיטב-היטב ילפינן מהדדי, וגזירה שוה מופנה, דאי לא מופנה איכא למיפרך, לאיי אפנויי מופני: מדהוה ליה למיכתב ודרשו וחקרו ושני קרא בדיבוריה בהיטב, שמע מינה לאפנויי, ואכתי מופנה מצד אחד הוא, בשלמא הנך תרתי מופנה הוא משום דהוה ליה למכתב אלא עיר הנדחת מאי הוה ליה למכתב הא כתיבא כולהו? התם נמי אפנויי מופנה מדהוה ליה למכתב דרוש תדרוש-או-חקור תחקור ושני קרא בדיבוריה בהיטב שמע מינה לאפנויי, ואתו נחנקין בק"ו מנסקלין ומנהרגין ואתו נשרפין בקל וחומר מנסקלים, הניחא לרבנן דאמרי סקילה חמורה אלא לרבי שמעון דאמר שריפה חמורה מאי איכא למימר? אלא אמר רב יהודה °והנה אמת נכון, והנה אמת נכון-הא חד סרי: שבע-לשבע חקירות, דל תלת לגזירה שוה, פשא להו חדא: לר"ש לאתויי נשרפין, לרבנן מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא, מגדף בה רבי אבהו אימא לאתויי שמנה חקירות ושמנה חקירות מי איכא? אלמה לא והאיכא לאתויי בכמה בשעה ותניא נמי הכי היו בודקין אותו בשמנה חקירות הניחא לאביי אליבא דר"מ דאמר אין אדם טועה ולא כלום ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו שפיר, אלא לאביי אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ולרבא דאמר טעו אינשי טובא מאי איכא למימר? אלא לאתויי בכמה ביובל, היינו באיזה שבוע? אלא לאתויי באיזה יובל ואידך כיון דאמר באיזה שבוע לא בעי באיזה יובל: רבי יוסי אומר: תניא אמר להם רבי יוסי לחכמים: לדבריכם מי שבא ואמר אמש הרגו אומר לו באיזו שבוע, באיזו שנה, באיזו חדש, בכמה בחדש? אמרו לו: לדבריך מי שבא ואמר עכשיו הרגו אומר לו באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום אלא אע"ג דלא צריך רמינן עליה כדרבי שמעון בן אלעזר ה"נ אע"ג דלא צריך רמינן עליה כדרבי שמעון בן אלעזר ור' יוסי אמש הרגו שכיח ברוב עדיות, עכשיו הרגו לא שכיח ברוב עדיות: מכירים אתם אותו: תנו רבנן מכירים אתם אותו: נכרי הרג, ישראל הרג? התריתם בו, קיבל עליו התראה, התיר עצמו למיתה, המית בתוך כדי דיבור? העובד ע"ז: את מי עבד-לפעור עבד למרקולים עבד, ובמה עבד-בזיבוח בקיטור בניסוך בהשתחואה? אמר עולא מניין להתראה מן התורה? שנאמר °ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה אטו בראייה תליא מילתא אלא עד שיראוהו טעמו של דבר, אם אינו ענין לכרת תנהו

דברים יג

ויקרא כ

ולימא. לא אמר רחמנא שבע חקירות בחד דינא אלא בכל חדא וחדא עבירה, כדכתיב בה: בעיר הנדחת תלתא בע"ז תרי ובעדים זוממין תרי: **דאם כן.** דבעינן שבע ליכתבינהו לכולהו בחדא וניגמרו כל דיני נפשות מינה, ומדפלגינהו ש"מ דווקא כתיבי: **ומשני כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבן, מהדדי ילפינן.** כלומר כיון דכולהו כתב בהו דבעו דרישה והשוה אותן להא מילתא ע"כ מהדדי ילפינן ליתן את האמור של זה בזה: **והא לא דמיין להדדי.** והיכי ילפינן מהדדי: **עיר הנדחת להנך תרתי לא דמיא.** למילף מינייהו חקירות הכתובות בהן דדין הוא שיהו עדים זוממין ויחיד עובד ע"ז צריכים דרישת העדים המחייבין אותן משום דקילי שכן ממונם פלט אבל עיר הנדחת דחמירא שכן ממונם אבד לא תיתי ביה אלא חקירות האמורות בה: **שכן בסייף.** עיר הנדחת בסייף ועדים זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב (דברים יט) נפש בנפש עין בעין וגו' ואי נמי משתעי בכל עדים זוממין דיש מהן בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אחמיר קרא עלייהו להמיתן, עד שיחקרו המזימין אותן: **שכן צריך התראה.** הנך תרתי מה שאין כן בעדים זוממין דכתיב (שם) כאשר זמם וזה חשב להרגו בלא התראה: **בהיטב היטב ילפינן מהדדי וגזירה שוה מופנה הוא.** כדמפרש ואזיל ואין משיבין עליה שזו היא מדה בתורה גזירה שוה המופנה למידין ואין משיבין: **איכא למיפרך.** כדפרכינן: **מדהוה ליה למיכתב.** בעדים זוממין ודרשו וחקרו: **ושני בדיבוריה בהיטב ש"מ.** שיטיה דלישנא לאפנויי ועיקר קרא לדרשא דמיינא: **בשלמא הנך תרתי.** ע"ז ועדים זוממין דלא כתיב בהו חקירה מלית למימר מדהוה ליה למכתב לשון חקירה וכתב היטב שיטיה דלישנא הוא לאקושי לשוות שתיהן למידרש בה גזירה שוה: **אלא עיר הנדחת.** דכתיב בה ודרשת וחקרת מאי הוה ליה למיכתב במקום היטב למיינא: **ש"מ לאפנויי.** ליתן את האמור של זה בזה ואיכא שבע בכולהו: **ואתו נחנקין.** שיהו עדיהן נדרשין ונחקרין בק"ו מנסקלין ומנהרגין: מע"ז שהיא בסקילה ומעדים זוממין שהן בסייף דבעינן דרישה וחקירה ובלאו הכי לא מיקטיל, חנק הקל מכולן לר"ש: **ואתו נשרפין בק"ו מנסקלין.** דסקילה חמורה משריפה אבל מנהרגין ליכא למידרש ק"ו לנשרפין דמה לנהרגין שכן מיתתן קלה: **והנה אמת נכון הדבר.** בע"ז כתיב וכתיב נמי בעיר הנדחת, ומשמע אמת ונכון דרישה וחקירה: **הא חד סרי.** שבעה דלעיל וד' דהכא: **ושמנה מי איכא.** הש"ס מהדר אדרבי אבהו מי מצית משכחת שמנה חקירות בדברים המביאין לידי הזמה: ופרכינן אלמה לא וכי לא מצית משכחת חקירה שמינית הא איכא לאיתויי בכמה בשעה ומשני הניחא לאביי כו' היכא למימר בכמה בשעה מייתי לה לידי הזמה דאי אמר בחציה או בשלישית ואתו סהדי ואמרי אותו חלק עמנו הייתם הרי הן זוממין, אלא להך לישנא דאמר אדם טועה בחצי שעה למה לי למימר בכמה בשעה הא אי אמר בחציה ואתו סהדי מזמו ליה, לא מיתזם בכל אותה שעה (א) דאמר בתחלת השעה היה והוא טעה מתחלתה עד חציה אי נמי אמרי להו מתחלתה ועד חציה עמנו הייתם לא מיתזמי דאמר שמא בסוף שעה היה והם טעו מסופה לחציה, גמגום דאביי ורבא בפ"ק דפסחים (דף יא:): **לא בעי באיזה יובל.** דאין עדים ממתינים עדותן מיובל על חבירו: **כר"ש בן אלעזר.** להטריחם דאמר (לעיל דף לב:) מסיעין היו את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן: **קיבל עליו התראה.** יודע אני שכן אני מוזהר שלא לעשות: **התיר עצמו למיתה.** שכשהתריתם בו אל תעבור שאתה מתחייב מיתה פלונית הוא אומר על מנת כן אני עושה, דאם לא הפקיר עצמו אינו נהרג כדלקמן (דף מא.): **המית בתוך כדי דיבור.** כדי שאילת שלום, שאם שהה לאחר התראה יותר מכדי דיבור איכא למימר שכבר שכח התראה: **אטו בראיה תליא.** משום דראה אותה מחייב: **אלא רואה טעמו של דבר.** שהיא ערוה לו והאי קרא גבי כרת כתיב ואם אינו ענין לחיוב כרת דהא דין שמים הוא ולא בעי התראה דקמי שמיא גליא אם שוגג הוא או מזיד:

תניהו

שכן בסייף. פ"ה דעיר הנדחת בסייף ועדים זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב נפש בנפש ותימה דעל כל חייבי מיתות שיעידו שייך לומר נפש בנפש כשהוזמו ועוד דההוא נפש בנפש מוקמינן ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) דאין נהרגין עד שיגמר הדין ונ"א שפ"ה עיקר דאי נמי מיירי בכל עדים זוממין דיש מהם בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אחמיר קרא עלייהו להמיתן עד שיחקרו המזימין אותן: **מדהוה** ליה למכתב. דרוש תדרוש וחקור תחקור. לאו דווקא דא"כ הוו להו ד' אפילו הוה כתוב דרוש תדרוש (ב) וחקור (*תחקור) הוה משמע ד' מדלא כתיב דרוש דרוש או תדרוש תדרוש כדאמר במרובה (ב"ק דף סה: ושם) ליכתב המלא המלא או תמלא תמלא: **מניין** להתראה מן התורה. בחבר קמיבעיא ליה למ"ד (לעיל דף ח:) חבר צריך התראה דאי בשאינו חבר הא לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד אי נמי מיבעי ליה מנא לן דבעינן המית תוך כדי דיבור:

תניהו

רבינו חננאל

אחת ואחת ופרקינן כיון דכולהו לחקירה קאתי (כתיבי) [כתובי] ילפי מהדדי ודחינן היכא אמרינן ילפי מהדדי בדדמיין להדדי הני לא דמיין להדדי. עיר הנדחת לא דמיא לעובד ע"ז ולעדים זוממין דאלו הן נהרגין וממונם פלט. ועיר הנדחת הן נהרגין וממונם אבד בשריפה · ע"ז להנך תרתי לא דמיא כו' ושנינן בג"ש בהיטב היטב ילפי מהדדי ובכולן בין בלמד בין במלמד מופנה הוא וכיון דהוא מופנה משני צדדין בלמד ובמלמד למידין ואע"ג דאיכא למפרך למידין ואין משיבין ואתו נחנקים בק"ו מן הנסקלין ומן הנהרגין ואתו נשרפין בק"ו מן הנסקלין ולר' שמעון דאמר שריפה חמורה מסקילה ולא אתי חמור מן הקל אמר לך כתיב בע"ז אמת נכון וכתיב נמי בעיר הנדחת אמת נכון הנה ד' הנה י"א ז' לז' חקירות וג' לג"ש וחד לאתויי נשרפין ואפילו לרבנן מלתא דאתיא מק"ו טרח וכתב לה קרא · ואקשינן ואימא הני שמונה ללמדך דבעינן חקירות ומתמהינן שמונה חקירות מי איכא ודחינן אין בכמה בשעה כלומר בחציה בשלישה או ברביעה של שעה · ואמרינן הניחא לאביי אליבא דרי מאיר כו' · חלוקת אביי ורבא אליבא דר' מאיר ור' יהודה מפורשת בפסחים פרק א' וכבר פירשנוה שמועה זו שם. אע"ג דלא צריך רמינן עליה כר' שמעון בן אלעזר דאמרינן תניא (לעיל דף לב) אמר ר' שמעון בן אלעזר ב"ד משיאין את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהם ויחזרו בהן: ת"ר מכירי' אתם ההורג והנהרג את מי הרג נכרי הרג או ישראל הרג · התרתם בו וקבל עליו התראה והתיר עצמו למיתה והמית בתוך כדי דבור וכן בשעבד ע"ז את מה עבד לפעור או למרקולים · ובמה עבד בזיבוח וקיטור בניסוך ובהשתחויה · אמר עולא מניין להתראה מן התורה שנאמר ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו · אטו בראיה מתחייבין אלא עד שיתראה להן טעמו של דבר כלומר יודיעוהו העדים שהעושה כן חייב מיתה וזה בכרת*) וקיי"ל כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן הנה התראה בחייבי מלקיות. וכתיב נמי בנהרגין וכו'

*) נראה דצ"ל ואף דאחותו בכרת מ"מ הא קיי"ל דכל וכו'

טז א מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה א והלכה ב:

יז ב מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה ד:

מהר"ם מוחק זה ועי' רש"א וכש"ש

[עי' תוס' פסחים מח: ד"ה אם כן]

[לקמן נ:]

[פסחים יח: וש"נ]

[לעיל לג: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופרכינן וכו' בכל אותה שעה לאימור בתחילת השעה וכו' מסופה לחצייה ליכא לאהדורה גמגום דאביי ורבא: (ב) תוס' ד"ה מדהוה וכו' דרוש תדרוש או חקור:

גליון הש"ס

גמ' בהיטב היטב ילפי. עי' לעיל דף כ ע"ב תוס' ד"ה אין:

עיר הנדחת (ס"פ) ודרשת וחקרת ושאלת היטב

ע"ז (יחיד) (ס"פ) ודרשת היטב

עדים זוממים (ס"פ) ודרשו השופטים היטב

נושא

דעה שסוברת שיש ח' חקירות

מבנה

הצעות למה יכול להיות חקירה שמינית

נושא

הסבר מח' חכ' ור' יוסי במט' בענין כמה חקירות ומה הן

נושא/מבנה

△ מקורות להתראה מן התורה